

ЗА БАСТІОН
ДОРОШЕНКА ЗНОВУ
БИЛИСЯ КОЗАКИ І
ЯНИЧАРИ

2

УКРАЇНЦІ БРАЗИЛІЇ –
ОЧИМА
РЕДАКТОРА
«КОЗАЦЬКОГО КРАЮ»

4-5

ОТАМАН ІЛЬЧЕНКО
МРІЯВ ПЕРЕНЕСТИ
СТОЛИЦЮ
В ЧИГИРИН

6

Козацькому роду нема переводу!

Козацький край

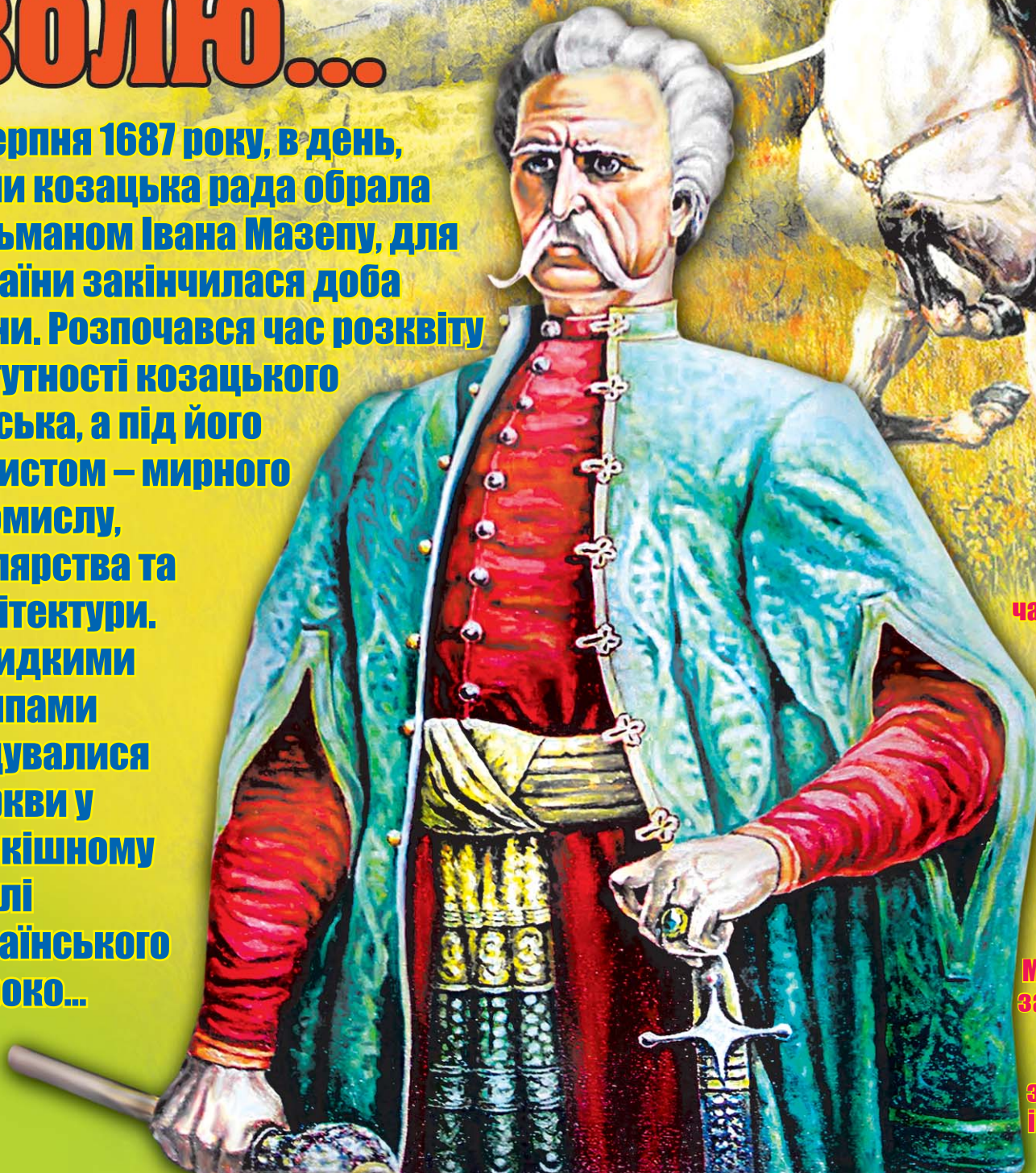
www.cossackland.com.ua

№10 (10)

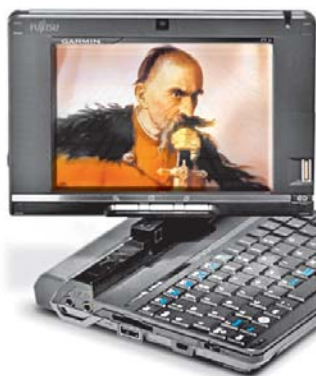
4 серпня 2011 р.

ЗДОЛАВ РУЇНУ. ЗДОБУВАВ ВОЛЮ...

4 серпня 1687 року, в день, коли козацька рада обрала Гетьманом Івана Мазепу, для України закінчилася доба Руїни. Розпочався час розквіту могутності козацького війська, а під його захистом – мирного промислу, малярства та архітектури. Швидкими темпами будувалися церкви у розкішному стилі українського бароко...

Гетьман, хоч і мав за столицю Батурин, часто бував у Чигирині, Черкасах і Корсуні, а його «правою рукою», генеральним бунчужним козацтва був уродженець Драбівщини Федір Мирович. Про гетьмана Мазепу писали у своїх поемах лорд Байрон і Віктор Гюго, Петро Чайковський присвятив йому оперу, а Ференц Ліст – симфонію. Та найвлучніше про гетьмана, який кинув виклик Москві і підняв проти неї шаблю за волю України, сказав власний народ, чия приказка дожила до наших днів, незважаючи на заборони згадування опального імені: «Від Богдана до Івана – не було гетьмана!»

«Козацький край» можна читати і за тисячі кілометрів від України

Петро ДОБРО

Вітаємо вас, дорогі читачі, з першим невеличким ювілеєм нашої газети, адже Ви тримаєте у своїх руках вже 10-й номер «Козацького краю»! Ми раді тій кількості схвальних відгуків, які пролунали за час з моменту виходу першого номера на адресу нашого видання – із вуст патріотів і любителів історії нашого краю. Нагадуємо: навіть якщо Ви перебуваєте за межами Черкащини та України, то маєте

зможу ознайомитися зі змістом свіжого номера «Козацького краю» та всіх його попередніх випусків у електронній версії газети за адресою: <http://cossackland.com.ua/>

За перший місяць з часу існування нашого сайту лічильник ClustrMaps на «Козацькому краю» зафіксував відвідувачів не тільки з Черкащини, а й з ще 14 областей України: від Закарпаття, Рівненщини, Тернопільщини і Львівщини – до Луганщини, Харківщини й

Донецчини; від Києва й Полтавщини – до Одещини, Запоріжжя й Херсонщини. Маємо вже й перших відвідувачів з-за кордону: із Бельгії, США, Росії, Польщі та Німеччини.

Залишайтеся з нами – попереду Вас чекає ще безліч цікавого. Пам'ятайте слова колишнього військового журналіста, а потім найпопулярнішого державного діяча Великобританії Вінстона Черчилля: «Хто володіє інформацією – той володіє світом!»

БАСТІОН ДОРОШЕНКА В ЧИГИРИНІ ЗНОВУ ШТУРМУВАЛИ ЯНИЧАРИ

Петро ДОБРО

Бастіон Дорошенка на Замковій горі в Чигирині днями «пережив» повторення тієї події, під час якої укріплення було зруйноване рівно 333 роки тому...

Півтора десятки фанатів справи історичної реконструкції відтворили на цьому політому кров'ю наших предків місці битви, якою влітку 1678 року завершилася облога Чигирини турками, що тривала більше місяця. Тоді 200-тисячна османська армія під керівництвом візира Кара-Мустафи зуміла відбити місто у козацько-московського гарнізона. Але зовсім скоро, виснажені переможними наскоками запорожців отамана Івана Сірка, турки відступили, залишивши Чигирин в руїнах.

На стіні відбудованого декілька років тому бастіона Дорошенка цього разу дерлося всього дев'ятеро яничарів, а захищало його шестеро козаків. Московита не було

жодного... Відтворенням історичної битви займалися реконструктори-киїни з «Куреня Печерської сотні реєстрових козаків Опанаса Предримирського» (керівник О.Харченко) та «49-ї орти джемаат-хассеків яничарського війська Оттоманської Порти» (керівник С.Кузьмич).

Їхні костюми й озброєння до найменшої деталі повторювали амуніцію кінця епохи Середньовіччя. До речі, «козаків Передримирського» раніше вже можна було бачити у попередні роки на заходах історичних реконструкторів у тому ж Чигирині, у Холодному Яру та під Корсунем на Черкащині. Не підвели вони сподівання глядачів, що люблять старовину, і цього разу.

КОЗАЦЬКИЙ ХРЕСТ НА МОГИЛУ ВОЯКА УПА ЗРОБИЛИ КОРСУНСЬКІ МАЙСТРИ

Зразу після поховання Пилипчака хлопці в одностроях УПА встановили на його могилі тимчасовий дерев'яний хрест

Ігор АРТЕМЕНКО

21 липня на могилі ветерана УПА Йосипа Пилипчака, похованого в селі Кіндійка на Херсонщині, встановлено кам'яний козацький хрест, привезений з Корсуня-Шев-

ченківського на Черкащині. За життя уродженець галицької Старосамбірщини Йосип Пилипчак прославився тим, що у 16-річному віці вже був станичним юнацтва ОУН. У 1944 році він потрапив у засідку енкаведистів і 15 років провів у радянських концтаборах та на засланні в Комі АРСР. 1970 року отримав дозвіл на повернення в Україну, але із за-

ніших членів Херсонського братства ветеранів ОУН-УПА. Помер торік, два дні не доживши до Покрови – свята козацтва і УПА і два тижні – до власного 84-річчя. Похоронили Йосипа Пилипчака, як він і заповів – у труні, накритій червоно-чорним прапором ОУН-УПА, у найулюбленішому святковому одязі, однострої війна УПА з відзнаками на грудях...

...а днями з Черкащини привезли справжній кам'яний козацький хрест роботи корсунських майстрів

бороною жити у західній її частині. Оселився на Херсонщині, де мешкало чимало інших учасників руху українського опору. Пан Йосип був одним з найактив-

годійній ініціативі «Героїка» було зібрано кошти, необхідні для того, щоб нині привезти на Херсонщину з Черкащини масивний козацький хрест. Зробили його з власного каменю, не взявши ні за матеріал, ні за свою працю ні копійки грошей, корсунські майстри Андрій та Олег Собченки. Для цих хлопців не є порожнім звуком гасло: «Героям слава!»

Трипільську історію українцям допомагають повернути... гроші француза

У Тальянках на Тальнівщині студенти трьох університетів продовжують розкопки на місці поселення трипільців. Хлопці й дівчата з Києво-Могилянської академії, Вінницького держпедуніверситету імені Михайла Коцюбинського та Уманського держпедуніверситету імені Павла Тичини працюють під наглядом керівника археологічної експедиції Володимира Куца та директора державного історико-культурного заповідника «Трипільська культура» Владислава Чабанюка. Розкопки – це спільний проект українців з Національної академії наук та американців з благодійного фонду «Search Foundation». Вже десять років дослідження поселення фінансує меценат з Франції Бертран Кост – щороку він виділяє на це по 30 тисяч доларів. Бізнесмен, для якого Україна вже стала другою батьківщиною, каже, що просто хоче допомогти українцям не забувати, хто їхні предки.

Днями на Тальнівщині побували науковці з кількох країн світу – з'їхалися на конференцію «Прадавні землероби Південно-Східної Європи», присвячену 30-річчю з початку розкопок (трипільську експедицію при Інституті археології створили 1981 року). Історія ж виявлення решток поселень ще більш давня: у 60-х роках минулого століття військові виявили їх завдяки детальним аерофотозйомкам.

На сьогодні з 2700 трипільських споруд, виявлених ще понад півстоліття тому, розкопано і досліджено тільки 46 – співвідношення вражає! Для археологів та істориків на вагу золота кожна знахідка. Цьогоріч студенти-історики з експедиції «зайшли на кухню» однієї з трипільських хат. Знайшли осколки розписаної кераміки, грузило ткацького верстата, скіфський наконечник стріли і амулет. Особливо цінна знахідка – жіноча прикраса, підвіска, зроблена з оленячого ікла.

Ігор АРТЕМЕНКО

Галицькі учасники велопробігу на честь Незалежності побувають на Черкащині

31 липня з шахтарського містечка Соснівка на Львівщині стартували юні велосипедисти - учасники марафону, присвяченого 20-й річниці Незалежності України.

Саме свято вони зустрінуть у Києві, попередньо відвідавши низку українських міст, чий імена є знаковими в українській історії, зокрема, Канів і Умань на Черкащині.

У планах веломарафону, який триватиме більше місяця – відвідини на шляху подорожі пам'ятників Тарасові Шевченку і Степанові Бандері у Львові, музею-садиби Євгена Коновальця у Зашкові, місця останнього бою Романа Шухевича у Білогорщі, могили Тараса Шевченка у Каневі, пам'яток козаччини та інших духовних святинь по всьому маршруту. Планується, що на різних етапах веломарафону до галичан приєднуватимуться нові учасники з усієї України.

Павло ЗГУРСЬКИЙ

Ігор АРТЕМЕНКО

26 липня на Христинівщині завершив діяльність тижневий спортивно-вишкільний табір «Гайдамацьке коло-2011». Півсотні молодих націоналістів ВМГО «Сокол» з чотирьох областей України - Черкаської, Кіровоградської, Тернопільської та Миколаївської - слухали лекції з ідеології українського

націоналізму, історії національно-визвольного руху на Черкащині та улюбленої науки військових, топографії. Практичні заняття були присвячені фізичній підготовці «соколівців» - зокрема, шліфуванню володіння прийомами рукопашного бою та влучності стрільби. Відзначився рій «Холодний Яр» - він визнаний найкращим у серії змагань з

«Гайдамацьке коло» сприяло вишколу молодих націоналістів

волейболу, міні-футболу та стрільби. А у специфічній тереновій грі «Гайдамаки» чільне місце посіла команда «Розбишаки». Між собою всі команди – побратими, але спробували сили і у командному поєдинку «лава на лаву»...

Перед строем вишикуваних націоналістів в останній день їхнього перебування в таборі кращим вручили книги на історичну тематику, аудіодиски із записами патріотичних пісень та вже традиційний для молодіжного табору «Сокола» солодкий приз – «таборовий згущик».

Окремим подарунком для всіх учасників вишколу став концерт молоді вико-

навиці націоналістичних пісень, у якій навіть сценічне ім'я звучить в риму – «Оля з Тернополя».

Підсумовуючи діяльність табору, його комендант, голова Черкаського обласного осередку ВМГО «Сокол» Юрій Ботнар сказав: "Проведення вже другого самостійного вишкільного табору черкаського «Соколу» пройшло вдало і засвідчило як кількісний, так і – що найважливіше – якісний приріст нашого осередку. З кожним таким табором, з кожним заходом, з кожною миттю життя як свідомих українських націоналістів – ми стаємо більш готовими до захисту та триумфу української Ідеї Нації».

«КОЛО МИКОЛИ»: ВИТИНАНКИ, ЯКІ «НА КРУГИ СВОЯ» ПОВЕРТАЮТЬ СЛАВНЕ МИНУЛЕ УКРАЇНИ...

Тетяна КРОП

У Національному центрі народної культури «Музей Івана Гончара» у Києві відбувається виставка робіт заслуженого художника України Миколи Теліженка «Коло Миколи». Представлені на ній твори переконують: мистецтво витинанки може бути стильним, сучасним, образно-метафоричним.

Творчість митця значно розсуває тематичні рамки цього мистецького жанру. Микола Теліженко здійснив справжній прорив у розвитку витинанки, піднявши її від хатнього ремесла до образотворчої монументальності. Адже традиційними є зображення на подібних витворах побутових, рослинно-тваринних чи, скажімо, різдвяних орнаментів.

Натомість Микола Теліженко доводить, що аплікації з різнокольорового паперу можуть бути

не менш промовистими, аніж художні твори інших жанрів і напрямів. Фаховий митець, що чудово володіє тонкощами композиції, ритму, символіки, маючи розвинену фантазію, він створює в техніці витинанки се-

ри полотен на складні історичні теми: «Холодний Яр», «Велесові перевесла», «Трипільські ритми» та інші.

Кілька десятків представлених на виставці робіт вражають

глибиною й різноманітністю. Тут так багато філософських роздумів над долею рідної землі, її людей... Образ невмирущого українського козака як утілення споконвічних мрій нашого народу про волю бачимо на картинах-витинанках «Долі козацькі», «Вічний образ», «Незничений». Цікавим трактуванням прагнень до державності є робота «Човен предків». Цей човен бережно несуть два козаки і хлопчик у давньоруському вбранні. Так би мовити, спадковість поколінь. Картина-аплікація не випадково виконана у жовто-блакитних тонах, а на краєчку човника сидить птах, який, певно, віщує здійснення мрії.

Про невмирущість народних традицій розповідає і триптих «Холодний Яр». Немає нічого дивного в тому, що черкащанину Миколі Теліженку є близькою тема боротьби холоднороських повстанців, які діяли на Чер-

кащині. Та власне, тут спорідненість не тільки земляцька, а й світоглядна. З картин-витинанок промовляє до сучасників образ козака Мамаю. Не забувати, якою ми роду, закликає і вселенське дерево — його коріння заглиблене в землю й переплетене, мов тисячі ниточок. Під ним — жовтогаряча шабля, спогад про тих, хто поклав голови за отчий край. Дерево впевнено піднімається назустріч такому ж золотавому сонцю.

Яскравою образністю позначена й робота «Трагедія Крут». На чорному тлі — червона писанка. Всередині її на передньому плані — згорьовані жіночі постаті та ламані лінії, що дуже нагадують колючий дріт. Отож, «по кривавій по дорозі нам іти у світ» — тичи-

нинські слова візуально підтверджує художник.

Виставка «Коло Миколи» присвячена 60-річчю автора. Микола Теліженко добре відомий не тільки як представник декоративно-прикладного мистецтва. Митець також є скульптором, геральдистом, автором герба Черкащини.

У Національному центрі народної культури «Музей Івана Гончара» виставка триватиме до 12 серпня.

Чигирин — знов столиця. В усякому разі — для всіх гончарів України

Ігор АРТЕМЕНКО

Майже три тижні два десятки майстрів гончарної справи з усіх куточків України жили й творили свої шедеври у славній козацькій столиці — Чигирині.

Горшки, глечики і розмальовані миски, залишені історико-культурному заповіднику «Чигирин» учасниками 9-го Всеукраїнського симпозию гончарного мистецтва, поповнять колекцію, яку гендиректор заповідника Василь Полтавець мріє оформити у майбутньому в окремий Музей сучасного мистецтва.

Вперше з 2003 року, коли було започатковано проведення подібних симпозиумів, у Чигирині зібралися зовсім молоді гончарі. Голова Національної спілки майстрів Євген Шевченко наголошує, що їхні попередники вже стали знаменитими на всю Україну — пора «виводити у світ» нове покоління гончарів. У цьому контексті особливо показовим було те, що гончар Сергій Івашків зі Львова, чий роботи на симпозиумі були визнані найкращими, до Чигирини приїхав разом зі своїм малим сином Назаром. Хлопчик ліпив горшки не згірш від дорослих. А головне те, що ці горшки — не рівня китайських сувенірів. Майстри відроджують славні традиції гончарної майстерності наших предків...

ДУБИ, ЯКІ Є РОВЕСНИКАМИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ, ПРОПОНУЄТЬСЯ ПЕРЕСАДИТИ З ХОЛОДНОГО ЯРУ В УСІ РАЙЦЕНТРИ ЧЕРКАЩИНИ

Рада опозиційних сил Черкащини висунула ряд пропозицій щодо святкування в області 20-річчя Незалежності. Поміж інших пропозицій є такі:

«Було б доцільним до 20-ї річниці Незалежності України встановлення пам'ятних знаків на честь цієї події. Як варіанти: - Кам'яний знак з висіченим на ньому написом: "Борцям за волю та незалежність України", інший - «З такого-то року по такий рік місто (селище, село) було полковим містом Української Держави під проводом Б.Хмельницького» і т.п. Викарбувати прізвиська полковників, що керували цим містом. На Черкащині полковими містами були: м. Черкаси, м. Умань, м. Канів, м. Корсунь, м. Чигирин, смт Лисянка, с. Кропивна (Золотоніського р-ну) та інші. Викопати в урочищі Холодний Яр дубочки, які мають вік 20 років, та пересадити їх, обравши відповідні місця в райцентрах, селах області. Таким чином ми отримаємо символ нашої Незалежності «Дерево свободи», що ростиме і надалі разом з нашою державою. Вибравши відповідне місце в центральній

частині населеного пункту, висадити куші червоної калини - «Без калини - немає України» (проведення робіт можливе кожною сільською радою).

Переименувати (повернути старі назви) вулиці населених пунктів, надавши їм українського змісту (Українська, Святого Князя Володимира, 1 грудня, Незалежності, Симона Петлюри, Гетьмана Скоропадського, Винниченка, Грушевського, гетьманів України тощо та вшанувати в назвах імена героїв, життя і діяльність яких пов'язані з Черкащиною, які боролися за Незалежність України: В.Чорновола, А.Луїноса, О.Суровцевої, М.Іванченка та багатьох інших).

Місцеві телерадіокомпанії могли б продемонструвати документальний фільм «Вільне козацтво», що присвячений подіям 1918-1922рр. саме на Черкащині. Організувати демонстрацію фільмів, теле-радіопередач про історію України та Черкащини, про визначних земляків, які боролися за незалежність України. Добре було б бачити дикторів та коментаторів місцевого телебачення в національному одязі...»

Ігор АРТЕМЕНКО

В Умані вшанували в'язнів, закатованих енкаведистами в липні 1941-го

30 липня в Умані відбулося урочисте вшанування жертв комуністичних репресій — розстріляних за підозрою в участі у націоналістичному визвольному русі у ніч з 19 на 20 липня 1941 року в'язнів уманської тюрми. У вшануванні, окрім Уманської міської організації ВО "Свобода" та активістів молодіжної організації "Сокол" взяла участь делегація від Тернопільської обласної ради, а також родичі закатованих тернополян, адже більшість в'язнів, розстріляних тієї ночі, енкаведисти доправили в Умань із Чорткова, що на Тернопіллі.

Мітинг-реквієм розпочався із відкриття меморіального каміну, присвяченому 70-й річниці трагедії. Участь у вшануванні пам'яті розстріляних українців взяло понад 200 осіб. Учасники заходу — патріотична громадськість міста, члени та прихильники ВО "Свобода", родичі та близькі загиблих — місцеві та тернополяни, представники влади, зокрема й голова Тернопільської обласної ради, свободи-

вещ Олексій Кайда — поклали квіти до меморіального каміну. Представники українських церков різних конфесій спільно відслужили панахиду за закатованими українцями. Історик, дисидент, політв'язень, депутат Уманської міської ради від ВО "Свобода" Богдан

Від «Козацького краю»: 19 липня 1941 року в Умань «по етапу» пригнали 767 в'язнів із тернопільського Чорткова. Богдан Чорномаз розповідає: дорогою до Умані загинуло ще 123 арештанти, які спробували було підняти повстання і звільнитися. Решту енкаведисти знищили в Умані: всю ніч біля стін місцевої тюрми працював тракторний двигун, який глушив крики розстрілюваних катями...

Чорномаз розповів присутнім про зафіксований злочин комуністичного режиму проти українців — розстріл націоналістів з Чорткова та місцевих в'язнів, а також про іс-

торію пошуку та відновлення шести братських могил із тілами нещасних, над якими вже у 90-х рр. минулого століття поставили гранітний пам'ятник.

Виступаючи на мітингу-реквіємі, голова Тернопільської обласної ради, свободівець Олексій Кайда сказав: "Нині ми схилимо коліна на могилах українців — невинно закатованих за участь у визвольній боротьбі націоналістів, наших попередників, шануючи їх пам'ять. Та ми високо піднімаємо голови і стискаємо кулаки, шануючи їх боротьбу, їхню діяльність, їхню Ідею... У пам'ять про борців та визволителів нашої нації ми мусимо здобути остаточну Українську Перемогу" — додав Олексій Кайда.

Із сайту ВО «Свобода»

РУСЛАН ЗАЙЧЕНКО ПОМЕР... ТА ПАМ'ЯТЬ ПРО НЬОГО — ЖИВА!

«Українець. Унсовець. Зі станових козаків» — так Руслан Зайченко написав у своїй автобіографії. Після того, як 11 липня його серце перестало битися, ті, хто добре знав Руслана, згадують про нього так: «Справжній український Унсовець. Істинний козак!» Він завжди був там, де вирішувалося майбутнє вільної України: відроджував козацтво, був одним із беззмінних лідерів УНА-УНСО, від моменту її створення і в найбільш славні та найбільш тяжкі для організації хвилини. Під час війни у Придністров'ї Зайченка нагородили медаллю «Захисник Придністров'я», а в рідній країні як один із лідерів акції «Україна без Кучми» він був «відзначений» довгими місяцями перебування у застінках слідчого ізолятора. Це вже пізніше йому таки вручили український орден «За мужність»... В історії сучасних українських нагород — це дійсно той випадок, коли людину нагородили заслужено, бо мужність цього унсовця завжди викликала захоплення навіть у тих, хто був по інший від нього бік барикад.

Від імені редакції «Козацького краю» і всіх тих, хто знав і широко поважав Руслана Зайченка — щире співчуття його родині й близьким. Царство небесне душі того, хто так любив волю!

Петро ДОБРО

Дивні люди — українці. З одного боку, ось уже скільки століть вони все не можуть вирулити своїм возом на широкий державницький шлях, зайняти достойне місце серед сусідів, переконати всіх, а головне — себе, у тому, що ми таки народ, держава, а не московсько-польська околиця чи Малоросія. Як довго можна нехтувати власну мову, власний інтелект, власні можливості, власну землю і людей?! А з іншого боку, ці самі українці, попри титанічні чужі та свої старання, все ж не розлучаються із жагою самостійності, незалежності, не можуть остаточно підрубати під собою коріння і раз і назавжди заспокоїтися — розчинитися у тому чи іншому народі, працювати на чужу культуру. А вже як старалися над цим — століттями — наші західні та східні сусіди!

Перші українські емігранти були селяни з Буковини, що оселилися у південній частині штату Парана. У 1891 році невелика група селян зі Східної Галичини заснувала колонію Санта-Барбара в повіті Палмейра. У 1895 р., коли в Галичині з'явилися агенти італійських пароплавних компаній, які обіцяли дешеві й родючі землі в Бразилії, почалася справжня "бразильська лихоманка". В дорогу вирушили близько 15 тисяч безземельних селян, що мали зовсім неясне уявлення про те, що це за країна Бразилія, і де вона знаходиться. Однак, прибувши сюди, замість обіцяного чорнозему вони одержали наділи в непрохідних джунглях. Кинуті напризволяще, страждаючи від нездорового клімату, зіштовхуючись із вороже налаштованими індіанцями й, що гірше всього, зовсім позбавлені медичної допомоги, багато хто вмирав незабаром після приїзду. Частина поверталася додому. Ті, що залишилися, намагалися налагоджувати господарство в боротьбі з дикою природою. Однак, незважаючи на всі ці труднощі, мрія про дешеву землю продовжувала притягувати галичан у Бразилію.

Друга хвиля української еміграції припадає на 1907-14 роки, коли до Бразилії переселилися ще 15 тисяч українців. Відповідно до урядової програми частина прибулих одержала наділи землі у 25-30 га, інші пішли працювати на будівництво залізниць.

цей період з'явилися нові українські колонії. Втім, коли стало широко відомо про більш сприятливі умови в США й Канаді, еміграція в Бразилію різко скоротилася.

Кількість в Бразилії напередодні Першої світової війни становила близько 45 тис. осіб. На початку 20-х рр. в околицях м. Прудентополіс діяли 23 українські школи, 9 церков і каплиць, 10 філій Українського Союзу. Надзвичайно велику допомогу українській школі у Бразилії надав митрополит Андрей Шептицький, який особисто відвідав численні українські громади в Бразилії, активізував роботу «Шкільного союзу». Українську школу в Бразилії підтримувало товариство «Просвіта», яке почало діяти у 1902 році у Куритибі, а згодом і в інших місцях поселення українців. Напередодні Першої світової війни у Бразилії було вже 32 відділення «Просвіти». Значно активізував життя у Бразилії так званий «Доризонський з'їзд», проведений за сприяння митрополита Андрея Шептицького і представника уряду ЗУНР П. Карманського. У 1931 році о. Д. Сідлецький організував молодіжну організацію «Молоде козацтво», що поживало діяльність української православної громади у Бразилії.

Громадські та культурно-освітні організації українських іммігрантів у Бразилії з'явилися наприкінці XIX ст. Одним з перших та-

Постійною для газети «Козацький край» стане рубрика «Українці за кордоном». Сьогодні наша розповідь піде про громаду українців, які загубилися у багатомільйонному морі далекого континенту, але так і не розчинилися у ньому - про історію та сучасне життя української діаспори у Бразилії. У червні 2011 року делегація українських сільгоспвиробників з робочим візитом відвідала Бразилію. До складу української делегації входили представники Вінницької, Луганської, Донецької, Кіровоградської областей. Черкащину представляв голова фермерського господарства «Еко-Ферма»,

який є крайовим отаманом ЧГО «Вільне Козацтво «Холодний Яр», а заодно - і головним редактором газети «Козацький край» - Олег Островський. Організувала поїздку компанія «Dukin global consult» (м. Умань) з метою обміну досвідом у сфері виробництва сільськогосподарської продукції та ознайомлення з історією і культурними традиціями українців у Бразилії...

УКРАЇНЦІ БРАЗИЛІЇ

ких об'єднань було товариство "Просвіта", засноване в 1898 р. у м. Куритиба. В 1914 р. в Парані вже діяло 32 таких товариства. У 1907 р. з'явилося перше число газети "Зоря — часопис русько-український в Бразилії" за редакцією Степана Петрицького. З січня 1910 р. почали випускати часопис "Прапор". Редактором був Клим Гутковський. 22 грудня 1912 р. з'явилося перше число часопису "Праця", під редакцією Осипа Мартинця.

Третя хвиля української еміграції до Бразилії відбулася між двома світовими війнами, коли до країни прибуло близько 9 тисяч селян не тільки з Галичини, а й Волині та Полісся, менше з Буковини і Закарпаття.

Остання, четверта хвиля еміграції, охоплює 1946-51 роки, коли з таборів для переміщених осіб у Німеччині та Австрії до Бразилії прибуло майже 7 тис. українців, серед яких був досить високий відсоток інтелігенції. Згодом частина з них емігрувала до США і Канади, однак більшість залишилася у Бразилії. Ці групи українських переселенців четвертої хвилі, маючи традиції вирощування пшениці, у своїй більшості (близько 80% іммігрантів), займалися землеробством, заклали основи перших підприємств з виробництва борошна у штаті. Також, створивши 14 кооперативних товариств, вони долучилися до транспортування сільгосппродуктів та інших товарів, використовуючи аж до 50-х рр. XX століття великі криті фургоони, до яких запрягали 8-12 коней, що пробігали величезні відстані. Інша частина українців, що мали спеціальності в різних галузях, пішла працювати у промисловість, здебільшого меблеву та металообробну, та зайнялася вільними професіями (адвокати, лікарі тощо).

Таким чином, незважаючи на усі труднощі, важкі умови життя, на відсутність української держави як такої, але завдяки своєму сильному духові українські переселенці змогли об'єднатися, зберегти рідну мову і національні традиції, а найголовніше — незламний дух українства. Відтак, нині у Бразилії існує одна з найбільших у світі українська діаспора, де проживає близько 500 тис. громадян українського походження. Найбільше українських поселень зосереджено в південно-східній частині штату Парана, яку інколи називають Бразильською Україною. У м. Прудентополіс проживає майже 25 тисяч осіб українського по-

ходження (приблизно 3/4 населення міста). Столиця штату Парана - м. Куритиба - другий найбільший центр концентрації української громади (понад 25 тисяч осіб). Одне з передмість Куритиби має назву Нова Галичина. У м. Сан-Пауло проживає понад 5 тис. громадян українського походження. Майже 80% бразильців українського походження зайняті у сільському господарстві. Приблизно 20% українців працюють на промислових підприємствах, у торгових установах, муніципальних та державних органах, дехто є власниками невеликих майстерень, крамниць, меблевих фабрик тощо. Окремі представники української громади володіють промисловими підприємствами, як правило, у сфері переробки харчової продукції. У Куритибі

Цей відносний застій робить їх унікальним явищем серед українців, що живуть у діаспорі.

У Бразилії існує федерація кооперативів фермерів. Зокрема, у штаті Парана налічується 185 кооперативів, які виробляють 40% пшениці від потреби держави, а 60% - імпортують з Аргентини. Наша делегація відвідала один з них — кооператив Каскавел. Це своєрідний синдикат, який має форму кооперативу по продажах, налічує 150 тис. га землі в провінції Каскавел та об'єднує 3 тисячі фермерів. Внесок кожного з них становить 13 реалів (8,6 долара США) на місяць, які використовуються на медичне обслуговування, послуги юристів, адвокатів тощо. Фермери, що належать до кооперативу, збирають на своїй землі по три врожаї за рік: вирощують та

ім належать відносно великі промислові підприємства: паперова фабрика «Подоланка», деревообробна майстерня «Одеса» та ін.

У всій Парані, особливо у її столиці Куритибі, українська культура передається особливим колоритом візантійських куполів, ритмів та мелодій, стилем та кольорами вишивки, святковим вбранням та іншими фольклорними проявами. Поселення українців у Бразилії схожі на закарпатські райцентри. Хоча 90% українців народилося вже в Бразилії, обмеженість контактів дозволила зберегти їм рідну мову.

Останнім часом серед бразильських українців збільшується прошарок зайнятих у бізнесі, освіті, інших сучасних професіях. Однак, більшість бразильських українців, як й їх предки-першопоселенці, залишаються бідними фермерами.

продають пшеницю, яка росте лише взимку, а влітку, у сезон дощів - сою та кукурудзу. Також займаються тваринництвом, виробляють яловичину, свинину, курятину. Загалом, виробництво продукції у штаті Парана складає 151 млрд. доларів.

Цікавим є той факт, що у синдикаті існує агрошкола, яка дає змогу готувати висококваліфікованих фахівців для сільськогосподарського виробництва та періодично підвищувати їх кваліфікацію. На потреби школи кожен фермер здає 0,2% від свого прибутку, але освіта для всіх у школі є безкоштовною, де пропонується 250 видів курсів. До кооперативу входять 8 ферм, які займаються продажем молока. Одну з них відвідали українські фермери. Бразильська ферма має 1040 га землі, 700 га з якої займає рослинництво, де вирощуються такі культури як

кукурудза, соя, пшениця, канула. Дійне стадо налічує 530 корів, а також 450 телят. Вартість 1л молока складає 91 цент, таким чином, прибуток – 16%. Використовують дїину корову лише 7 років і застосовують лише штучне осеменіння. Постійно вдосконалюють технології виробництва і використовують новітню техніку: кормозмішувач фірми Делаваль, доїльна зала Делаваль на 24 місця, яка нині розширюється до 42. Ферма повністю енергозабезпечена – працює біогазова установка вартістю 200 тис. доларів, яка виробляє 370 Квт за годину.

Власниками ферм є декілька партнерів, один з яких українець. Наша делегація фермерів також

літератури українство Бразилії представлено відомою поетесою Оленою Колодій, літератором Вірою Селянською-Вовк та письменницею Кларісою Ліспектор. До них можна віднести також істориків Оксану Борушенко і Павла Горбатюка, лінгвістів Мігеля Вовка та Володимира Кульчицького.

Серед бразильських політиків та урядовців національного рівня, які мають українське коріння – колишній губернатор штату Парана Жайме Лернер (нині Генеральний секретар Міжнародного союзу

жаються історично-культурною спадщиною муніципалітету. Пам'ятники Шевченку є також в м. Прудентополісі та Порто-Алегре. У Куритібі діє Українське товариство Бразилії, до якого входять Українсько-бразильський клуб, Асоціація українських жінок та декоративно-прикладного мистецтва, фольклорна група "Барвінок", чоловічий хор "Гайдамаки", суботня школа ім. Лесі Українки, музей історії української імміграції. Товариством видається щомісячний інформаційний бюлетень "Хлібороб", у якому публікуються українськими та португальською мовами короткі статті про головні політичні, економічні та куль-

Україні. До другої категорії україномовних бразильців можна віднести тих, хто народився вже в Бразилії в сім'ях українських іммігрантів. Для них українська мова, успадкована від батьків як ознака сімейної та національної тотожності, стала засобом спілкування на побутовому рівні. Тому більшість з них з труднощами вмє правильно читати і писати. Лише окремі етнічні українці з цієї категорії, головним чином ті, що працюють в сфері освіти, культури або займаються релігійною діяльністю, володіють українською мовою. Вивчення і збереження ними української мови зумовлено, передусім, виховним впливом в їх сім'ях, знайомих, а також їх професійним ентузіазмом, який зберігався завдяки періодичним культурним і науковим контактам з Україною.

Найбільшу групу (близько 95%) складають представники другого і п'ятого поколінь бразильців українського походження, а також діти, народжені від змішаних шлюбів. Збереження ними мови, хоча б у колі сім'ї та близьких, майже ніякими мотивами не стимулюється. Ця категорія

викладається в декількох державних школах м. Прудентополісі та в учбових закладах у місцях компактного проживання українців. Збільшення кількості шкіл з викладанням української мови викликало необхідність підготовки відповідного викладацького складу, розробки навчальних програм, що, в свою чергу, зумовило створення в 1995 р. в м. Прудентополісі Асоціації вчителів української мови Бразилії. На сьогодні Асоціація об'єднує 123 викладачів української мови і літератури.

Дієвим стимулом для захоплення вивчення української мови молодим поколінням бразильських українців може бути надання їм державних стипендій для навчання у вищих учбових закладах України, за умови укладення міжурядової угоди про взаємне визнання дипломів про вищу освіту.

У місті Прудентополісі недавно відкрито музей української еміграції «Тисячоліття». У фондах самого музею зібрана вся історія української еміграції в Бразилії. Від тих листів-запрошень, підписаних «самим» імператором, і борошномельних верстатів XIX століття до сучасних українських гривень і фотографій Києва чи Львова. З моменту заснування музею і дотепер його беззмінний директор і неофіційно «посол України в Прудентополісі» – це Мирослава Крева. Крім українського музею, української церкви і безлічі суспільних справ, пані Мирослава ще керує кооперативом жінок-вишивальниць. Він був створений при музеї для того, щоб, з одного боку, сприяти поширенню української культури і традицій, а з іншого, щоб дати можливість заробляти гроші жінкам, яким нудно в старості сидіти без діла.

Отже, як статуя Ісуса Спасителя на горі Карковада є символом та оберегом Бразилії, так і українська діаспора в Бразилії є оберегом нашої культури та національних традицій у цій далекій державі. Відтак, аби не згас дух українства на чужій землі, завдання сучасних українців – здійснювати культурний обмін між нашими державами у всіх галузях життя: політиці, економіці, спорті, туризмі, культурі та мистецтві. Лише тоді українська культура буде розквітати на далекому південноамериканському континенті, а українська мова буде лунає не лише в Бразилії, а в серцях і душах українців у всьому світі.

ЗБЕРЕГЛИ ТРАДИЦІЇ

мала змогу відвідати ферму Rossato, яка має 1500 га землі і вирощує переважно кукурудзу та сою. Вразила деталь: фермерське господарство оснащено чудовою сучасною технікою фірми «Джон Дір», а придбана вона за допомогою банківського (всього-навсього шестивідсоткового!) кредиту.

Незначна частина українців, завдяки своїм здібностям, стали заможними і відомими в Парані та в інших штатах Бразилії. Серед відомих бразильських українців Парани, які займаються підприємницькою діяльністю, відзначається родина Деметерків, яка раніше володіла мережею супермаркетів "Меркадорама", а зараз займається інвестиціями у розвиток логістики у сфері харчової та переробної галузей, економіст Андре Захаров – колишній президент Індустріального міста Куритиба, який до обрання його федеральним депутатом Національного конгресу Бразилії був головою Євангельського благодійного товариства Куритиби. Зараз він очолює в Національному конгресі парламентську Групу "Бразилія-Україна". До заможних українців можна також віднести відомого в країні лікаря-нейрохірурга Афонса Антонюка (був кандидатом у сенатори), економіста Сержіо Мартенця, онколога Богдана Кобилянського, директорів туристичного агентства "Дніпро-Голд" Сержіо Мацюрю і Павла Ногаса (на сьогодні, це єдина туркомпанія в Бразилії, яка регулярно організовує для бразильців, переважно українського походження, тури в Україну). В галузі культури та

архітекторів), экс-президент державної нафтогазової компанії "Петробраз" Феліпе Рейштул, засновник журналу "Маншете" і телепрограми "Маншете" Адольфо Блок.

Разом з цим, участь представників української громади у політичному житті штатів та країни залишається на низькому рівні. За сто років існування української громади в цій країні лише декілька громадян українського походження були депутатами законодавчих органів штатів і Національного конгресу. Федеральним депутатом один раз був Фірман Нето (в 1950-1954 р.р.), він же в 1946-1950 р.р. обирався до Законодавчої асамблеї штату Парана, Віра Ветчимишин Ажіберг (1986-1990 р.р.), Іван Тихий (1994-1998 р.р.) На сьогодні керівні посади в органах законодавчої та виконавчої влади бразильців українського походження займають, головним чином, на рівні муніципалітетів, зокрема, це мер м. Гуарапуава Віктор Бурко (зовсім не говорить українською мовою) та мер м. Маллет-Лауро Баран. У муніципалітетах компактного проживання українських громад бразильські українці також займають посади віце-мерів, секретарів префектур, обираються депутатами муніципальних палат.

У Куритібі є площа України з пам'ятником Т.Г.Шевченку та меморіал України, які вва-

турні події в Україні, подається інформація про різні заходи, що проводяться громадою. З цієї газетою активно співпрацюють

посольство України та Консульство України в м. Куритиба. В Куритібі існує також Товариство прихильників української культури, яке організує культурні заходи, тематичні вечори, присвячені історії, культурі, літературі України. Товариство займається також видавничою діяльністю.

За рівнем володіння українською мовою громаду можна поділити на три групи. Першу, найменшу у відсотковому відношенні групу, складають ті, що володіють українською мовою в повному обсязі. Головним чином, це іммігранти, які народилися і отримали освіту в

етнічних українців вважає себе більше бразильцями, ніж українцями, і мовне середовище, в якому вони народилися, не зобов'язує їх до знання української мови, навіть якщо вони є членами громадських і культурно-релігійних організацій.

У Бразилії створені всі необхідні умови для вивчення української мови та літератури. З 1985 р. в м. Куритиба при Лінгвістичному центрі Федерального університету Парани діють єдині в Південній Америці курси української мови та літератури. З 1991 р. українська мова як іноземна

Українська держава понад усе!
Відавши історичного клубу "Холодний Яр"

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Передплати газету "Незборима нація"!

Вона може стати неоціненним другом вчителя, школяра, студента, історика, красналиця, кожного, хто цікавиться героїчною і трагічною історією нашої Батьківщини.

"Незборима нація" – газета для тих, хто хоче знати історію боротьби за свободу України. Її можна передплатити у будь-якому відділенні пошти: передплатний індекс 33545. Вартість передплати на рік – 17.34 грн. Не забудьте передплатити "Незбориму націю" і для бібліотек та шкіл тих сіл, з яких ви вийшли.

nezboryma@naciya.org.ua

РОМАНТИЧНЕ ВЕСІЛЛЯ
В РЕСТОРАННО-ГОТЕЛЬНОМУ КОМПЛЕКСІ

ДИКИЙ ХУТІР

Запрошуємо Вас відсвяткувати весілля та інші свята в етнічному стилі. Гарантуємо смачну українську кухню, літній майданчик до 150 осіб, залу до 70 осіб, цікаву етнічну програму, автосупровід, високий рівень обслуговування, мальовничий краєвид та гарний настрій!

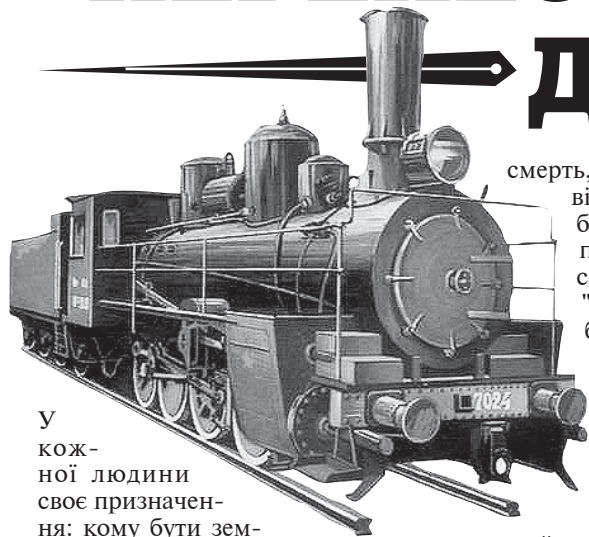
Чигиринський р-н, хутір Буда, тел.: (0472)566-911, (067)442-79-64, (067)470-94-93, www.hutirbuda.at.ua, DUKUJ_HUTIR@MAIL.RU

Хочеш відчути себе солдатом удачі і влучити в умовного "ворога"? Тоді заглянь до "Дикого хутора" і спробуй свої сили у пейнтболі – справжній грі для чоловіків!

Замовити місце у пейнтбольній команді, яка "воюватиме" в Холодному Яру, краю одвічних визвольних змагань українців, можна за телефонами:

(0472) 566-911,
(067) 442-79-64,
(067) 470-94-93

ОТАМАН ЮХИМ ІЛЬЧЕНКО МРІЯВ ПЕРЕНЕСТИ СТОЛИЦЮ З КИЄВА ДО ЧИГИРИНА...

У кожній людині своє призначення: кому бути землеробом, кому — вчителем, а кому — воїном. Однак у буремні часи землероб може взяти до рук зброю, вчитель — стати вождем, а воїн — бязгузом. Тільки буря здатна проявити справжнє обличчя людини. Такою бурєю в новітній історії була Українська національна революція.

Поблизу Суботова, в околицях Холодного Яру, розкинулося мальовниче село Рублівка. Тут і народився Юхим Охтономович Ільченко. Завдячуючи батькам, отримав освіту. Односельчани стверджували, що він "був дуже начитаний". Наприкінці 1917-го та на початку 1918 року Юхим працював начальником станції Знам'янка.

Ільченко, очевидно, належав до однієї з українських політичних партій, оскільки в 1918 році, коли на Чигиринщину прийшли німецькі війська, йому було "рекомендовано приїхати додому і підняти повстання проти німців". Приїхали в неділю, вдарили у дзвони, почали формувати загін. Наступати на Чигирин із Полуднівки пішло душ двадцять — стільки, скільки було рушниць. "На кожен винтовку було по 5 патронів". Юхим, як командир одного з партизанських загонів, увійшов до складу Чигиринського повстанку, який очолював Свирид Коцур. У ніч на 28 листопада 1918 року партизанський загін увійшов до Чигирина.

У 1919 році коцурівці брали участь у братовбивчих боях проти холоднорців та частин Армії УНР. Серед козаків і старшин Чигиринського полку зріло незадоволення діями свого отамана, адже кому охота битися, та й ще на

смерть, зі своїми? Але війна проти своїх братів-українців продовжувалася... Зокрема, з "петлюрівцями" бої точилися від станції Фундуклівки аж до Волочиська. В складі Красної армії чигиринці Коцура воювали

проти денікінців. На початку січня 1920 року командир Чигиринського полку Свирид Коцур, у свідомості якого поєднувалися анархічні та націоналістичні ідеї, розпочав боротьбу проти своїх нещодавніх союзників — більшовиків.

Тим часом свідомі українці з коцурівського штабу — Ільченко, Сатана та Хвещук — прислали до штабу полку гайдамаків Холодного Яру таємного листа, в якому про-

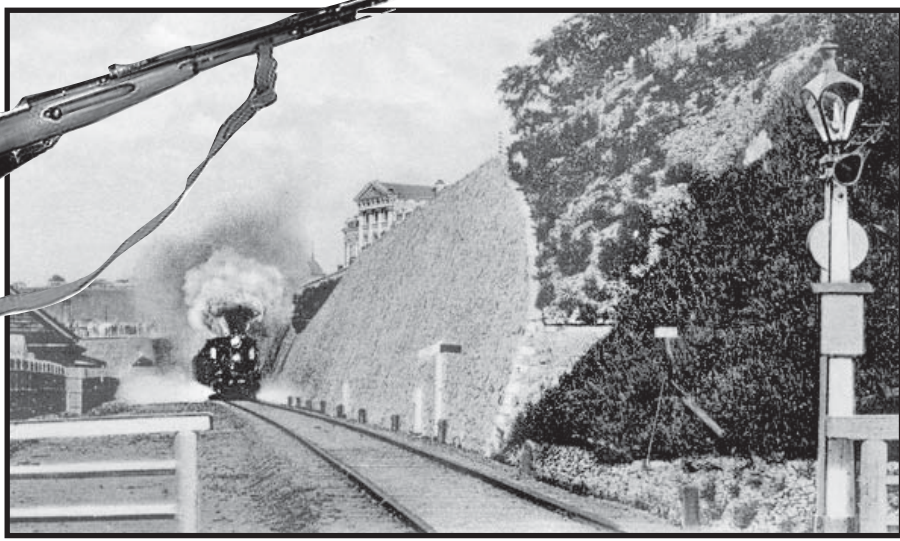
понували "спільними заходами скрутити Коцурові голову і піднести над Чигирином національний прапор". Проте план не вдалося втілити в життя, оскільки 30 березня 1920 р. більшовики розсіяли коцурівські загони. Їх залишки на чолі з Юхимом Ільченком відійшли в Суботівський ліс, де утворили Товариство козаків Вовчого Шпиля.

З'явилися відозви товариства, в яких селян закликали до об'єднання в боротьбі з червоними катами України — московськими більшовиками та їхніми українськими наймитами. Закликали до рішучої боротьби під національним прапором... Юхим Ільченко з товаришами налагодили зв'язок із холоднорцями і охоче підпорядкувалися їхньому отаманові.

Осаул 1-го (основного) куреня полку гайдамаків Холодного Яру Залізняка (пізніше письменник Юрій Горліс-Горський) згадував Ільченка як "твердого і рішучого" чоловіка, патріота України і Чигиринщини. Юрій Горліс-Горський у романі "Холодний Яр" писав

про Юхима Ільченка так: "Як "правдивий" українець (він) — непоправний мрійник. Переконавав мене, що столицю Української Держави треба перенести з Києва до Чигирина, бо тут, власне, — пуп України..." Окрім того, Ільченко уславився умінням підробляти документи, зокрема вмів дуже добре робити "печать із буряка". Документи "возили в Знам'янку, то (там) ніхто й не догадався, що печать фальшива".

Невдовзі Юхим Ільченко стає одним із активних членів штабу Холоднорської бригади, входить до "організаційного суду", що ухвалював вирoki зрадникам. У серпні 1920 р. він обіймає посаду заступника голови Холоднорського окружного повстанку. На початку вересня 1920 р. на одній із нарад штабу

У Юхима Ільченка чудово складалася мирна кар'єра на посаді начальника станції Знам'янка. Та визор подій початку ХХ століття зробив із нього повстанського отамана...

вирішено було налагодити зв'язок зі штабом Армії УНР. Цю місію поклали на Юхима Ільченка. Його зобов'язали доповісти Головному отаманові про стан повстанського руху на Чигиринщині "і просити Петлюру про надання Холодному Яру грошової допомоги і допомоги спорядженням". У серпні — вересні 1920 р. за вказівкою Холоднорського повстанку на Чигиринщині одне за одним вибухають селянські повстання проти більшовицького режиму. Юхим Ільченко, талановитий оратор, виступає на селянських сходах, закликає до продовження боротьби. Бере участь у звільненні холоднорцями Чигирина. Кілька днів Ільченко очолював військову заголу колишньої гетьманської столиці. Тоді ж він "скликав громадські збори в Чигирині і вимагав допомоги". Чигиринці видали повстанцям шкіру, оброблену на місцевих фабриках... У вересні того ж року Ільченко взяв участь в успішному штурмі Черкас.

В одному із зведень від 16 квітня 1921 р. більшовики зазначали: "...Кучки контрреволюційних банд Хмари, Ільченка, Деркача, Загороднього (...)

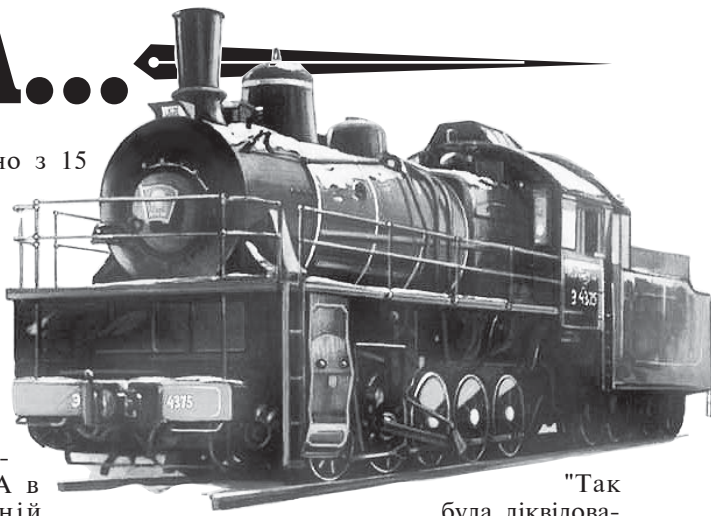
приблизно з 15 минулого березня підняли свої голови для повстання проти радвлади, стали організовуватися..." А в доповідній записці начальника Чигиринської міліції начальнику Кременчуцької губернської міліції за травень того ж року сказано так: "...В Чигиринському повіті знову піднято контрреволюційне повстання проти соввласті ватажками ще минулорічних банд Хмарою, Деркачем, Ільченком, Загороднім. Більша частина повіту, а саме частина сіл Цвітнянської,

Суботівської, Подорожанської, Шабельницької, Боровицької, Медведівської, Головкивської, Триліської, Олександрівської, Ставиднянської, Телепинської, Оситнязької, Златопільської і Лебединської волостей затиснуті діючими бандами ("обжаты оперирую-

У буремні часи землероб може взяти до рук зброю, вчитель — стати вождем, а воїн — бязгузом. Тільки буря здатна проявити справжнє обличчя людини...

щими бандами"), що швидко пересуваються з місця на місце, вся планомірна робота на місцях міліції, виконкомів і комнезамів дезорганізована... Штаби вищезгаданих бандитів-отаманів розташовані у лісах..."

У звіті Катеринославської губернської ЧК від 1 січня 1920 р. до 1 листопада 1921 р. зазначено: "Віра Бабенко (зв'язкова Катеринославського повстанку. — Ред.) з-за кордону привезла наказ про тимчасове призначення, до появи Степового, Ільченка отаманом Верхньодніпровського і Криворізького повітів". І далі:

"Так була ліквідована спроба петлюрівців організувати грандіозне повстання в Україні... Постановою Великої Трійки в засіданні своєму від 25 серпня 1921 р. по цій справі були розстріляні такі особи: 1. Цибенко Максим Харитонович. 2. Ільченко Юхим Артамонович... Всього 52 людини".

Напевно, Юхим Охтономович Ільченко та Юхим Артамонович Ільченко — одна й та ж особа. Як же він опинився на Криворіжжі? Швидше за все, в жовтні 1920 р. Юхим Ільченко разом зі Степовою дивізією під проводом Костя Степового-Блакитного вирушив із Холодного Яру на Катеринославщину, де й залишився, увійшовши до структур Катеринославського повстанського комітету. І, як авторитетний організатор підпілля, Ільченко невдовзі був призначений закордонними уенерівськими інституціями (очевидно, Повстансько-партизанським штабом Юрка Тютюнника) отаманом Верхньодніпровського і Криворізького повітів. Міг він з'явитися на Катеринославщині й пізніше. У будь-якому разі отамани на місці не сиділи, пересуваючись часом на значні відстані. Інколи з фальшивими документами (а Юхим Ільченко був фахівцем з виготовлення їх) виїжджали на зиму з рідної місцевості, щоб перебути несприятливу для повстання пору року...

У Визвольній боротьбі брали участь і родичі Юхима — дядько Яків Ільченко та його син Хома. У січні 1922 р. Яків Ільченко, як "бандит", був заарештований у с. Суботіві комбатом 221-го кавалерійського полку і 2 лютого того ж року відправлений до штабу кавалерійського полку в м. Дмитрівку. Подальшу його долю неважко передбачити.

Сестри Юхима — Гашка і Христя, побоюючись репресій, виїхали до Сибіру.

Оце й все, що поки вдалося виявити про долю чигиринського отамана Юхима Ільченка та долю його рідних. Але пошук триває.

Є надія, що біографія отамана буде дописана.

Нарис написано Романом КОВАЛЕМ у співтворстві з Олександром СОЛОДАРЕМ

ВРЯТУЙТЕ КАРТОПЛЮ І ПОМІДОРІ ВІД ФІТОФТОРОЗУ!

Це грибкове захворювання — головний бич помідорів та картоплі, який уражує їх і в теплиці і у відкритому ґрунті. Грибок довго, роками зберігається в землі, особливо при нестачі калію та мікроелементів. Крім того, збудники хвороби також зимують в картоплі.

Дуже часто спалахи цього захворювання бувають у захищеному ґрунті, оскільки різкі коливання температур вдень і вночі на внутрішньому боці плівки утворюють конденсат, а на рослинах накопичується волога.

У відкритому ґрунті, зазвичай, перші ознаки цього захворювання спочатку проявляються на листках картоплі, а на помідорах їх можна помітити через 8-10 днів.

Як вище зазначалося, збудник захворювання в основному зберігається на бульбах та в бульбах картоплі і за перших же сприятливих умов хвороба проявляється на цій культурі, а потім уже на помідорах. Це приблизно настає після 15-20 червня. До цього часу, як правило,

фітофтори у відкритому ґрунті не буває. Але при сприятливих для хвороб погодних умовах, дощі, холодні ночі, холодні роси, різкі перепади температур, або, якщо висадили заражену розсадку, рослини хворіють на інші хвороби (альтернаріоз, бактеріоз, фузаріозне в'янення, сіра гниль, аскохітоз та ін.)

В тепличних умовах досить часто зустрічається південний фітофтороз. Зазвичай він починається в ранньовесняний період, при вирощуванні розсади та в період наливу перших плодів. Збудник хвороби спочатку пошкоджує кореневу шийку розсади, від чого стебло чорніє, розм'якшується або загниває. Пізніше чорний наліт переміщується по стеблу вгору, переходить на лист і потім плоди. Захворювання дуже небезпечне тим, що швидко поширюється у вигляді чорно-коричневої гнилі стебел, листків, плодів та коренів на дорослих рослинах і зупинити його досить складно. Зазвичай застосовують бакові суміші 2-х або 3-х препаратів.

Тому краще хворобу попередити. Для цього застосовують профілактичні обробки системними препаратами з додаванням препарату Вимпел або 1% розчину Гумату натрію або калію.

Крім того в тепличних умовах дуже часто буває накладка, розвивається паралельно 2 форми фітофторозу південний та звичайний. Урожай може повністю загинути при ранньому ураженні культури. Тут, зазвичай, потрібно кваліфікована консультація з агрономом.

Звичайний фітофтороз проявляється на листках та плодах, рідше буває і стеблева форма. Стеблева форма фітофторозу нагадує південний фітофтороз і розрізняється часом появи (кінець літа-початок осені), у відкритому ґрунті — на протязі всього періоду достигання плодів.

В цьому сезоні після дощів потрібно

обов'язково обробити помідори та картоплю, тому що умови дуже сприяють поширенню обох форм фітофторозу, а також інших хвороб. І краще, не чекаючи ознак хвороби, обробити рослини.

Для картоплі в даний час краще використати Інфініто або Консенто, або Танос з Вимпелом.

Для помідорів бакову суміш препаратів групи міди разом з Квадрісом або

Щоб смачно їсти восени, про картоплю з помідорами варто подбати вже зараз Стробі, або Фундазол з додаванням препарату Вимпел або Імуноцитифіт. Через 10-12 днів бажано повторити обробку одним із системних препаратів: Танос, Акробат, Цілитель, Ридоміл Голд також з Вимпелом або Гуматом, або використати біопрепарати Фітоцид та Фітодоктор. До засобів захисту дуже корисно додати мікроелементи або кальцієву селітру.

По можливості підрихліть рослини, підживіть після тривалих дощів, тому що легко розчинні елементи живлення промиваються із зони коренів, як через сито, в нижні шари ґрунту. Крім

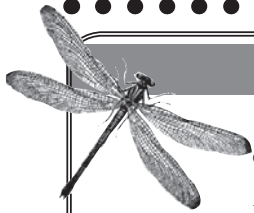
того, в ущільненому після дощів ґрунті не достатньо працює коренева система. Дуже корисно підлити під корінь біопрепарати Байкал, Агровіт, Триходермін, Фітоспорин бажано також з Гуматом або Гуміфілдом, щоб підстимулювати кореневу систему та підняти імунітет рослинам.

Після цих заходів я думаю, Ви отримаєте хороший якісний урожай. Нехай літо принесе Вам тільки радість та задоволення, а смачні та корисні овочі і фрукти — здоров'я і енергію для звершення Ваших мрій та задумів.

Вчений агроном по захисту рослин Ткаченко М.П.
Магазин «Флора», м.Черкаси,
вул. Благівісна, 255, Центральний ринок,
тел.: (0472) 45-43-80

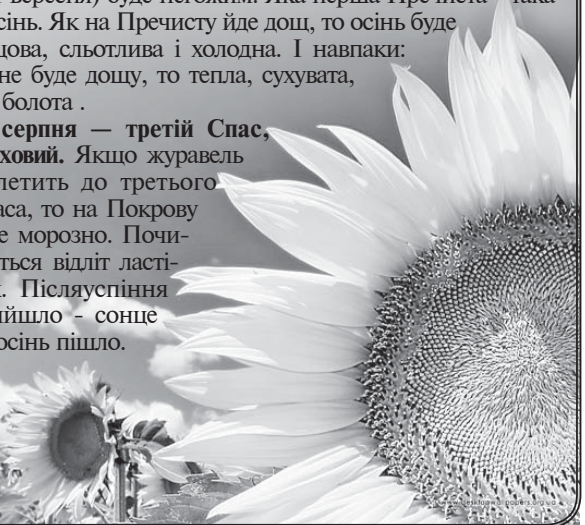
НАРОДНІ ПРИКМЕТИ СЕРПНЯ

- У першій половині серпня погода постійна - зима буде довга.
- Якщо бджолина матка припиняє відкладати яйця у серпні (замість вересня) - зима буде рання і холодна.
- Якщо насіннева «парасолька» в моркви поникла - скоро занегодить.
- Перед дощем реп'ях розкриває свої колючки.
- Перед негодою квітконіжки картоплі згинаються до низу, а квіткі начебто в'януть.
- Якщо бур'яни влітку ростуть особливо високі - зима сніжна.
- Коли літньої пори в прохолодну погоду чути грім, то така погода буде довго.
- Якщо вечірня зоря з червонястим відтінком, а призахідне сонце також розчервонілося - вночі збереться на грозу.
- Два вечори поспіль немає місяця, а зорі світять - на дощ.
- Якщо ввечері зірки світять ясно - буде теплий, сонячний день; коли ж зірки тьмяні - на дощ.
- Якщо на чистому небі не видно малих зірок - бути бурі.
- Блмання зірок - ознака погіршення погоди з посиленням вітру.
- Якщо вранці трава суха - з обіду потягне хмарами.
- Відсиріло з обіду підсохле сіно - збереться на дощ.
- Комарі, мухи та інші комахи набридливі - на дощ і негоду.
- Парує туман над лісом - пора йти по гриби.
- Стерня, ламаючись, тріщить - на дощ.
- Качки та гуси кричать, полошуться, пірнають і б'ють крильцями - на дощ, притихають на грозу.
- Якщо хмарно, але бджоли не ховаються у вулик, а продовжують летіти в поле - дощу не буде.
- Якщо при сході сонця парка духота - під вечір збереться на дощ.
- Якщо в тиху погоду шумить ліс - перед грозою.
- Встановився східний вітер - припиняться літні дощі.
- Вранці з'являються густа роса

- й туман - на паркий день.
  - Рибалки знають: якщо вітер дме на суходіл, а ввечері навпаки - із суші на воду, здіймаючи бриз, чекай доброї погоди.
  - Хмари «переливають кольори» - віщують грозу.
  - Чим швидше «ростуть» на сході пір'їсті хмари, змінюючи форму, тим ймовірніша гроза.
  - Вирує життя у мурашнику - дощу найближчим часом не буде; коли ж на поверхні мало мурах і ті повзають, затуляючи нірки, - чекайте опадів; великі мурашині купини - на сувору зиму.
  - Багато мурашок - готуйте на гриби козубок.
  - Блідий місяць - на негоду, чистий і яскравий - на хорошу погоду.
  - Тихої погоди з дерев падає сухе гілля - на дощ.
  - Гроза у серпні - на довгу осінь.
  - Журавлі полетіли в ірій у серпні - на ранню осінь і ранню зиму.
  - Стиглий овес удруге зазеленів - на непогожу осінь.
  - Сухе літо - на дощову осінь.
  - Комарі дуже кусаються - на негоду.
  - Павуки головні нитки свого павутиння прядуть короткими - на погіршення погоди.
  - Прохолодні ранки у серпні - вісники теплої й ясної денної погоди.
  - Павук широко плете довге павутиння - утримається тепла погода, розташував свої тенета колесом - на сушу.
  - Ранне опадання листя - до ранньої зими.
  - Після сухого й спекотного літа наступний рік буде врожайним.
- 2 серпня — Іллі.** Якщо зранку хмарно, то сівба повинна бути рання і можна чекати доброго врожаю: якщо хмарно опівдні - середня сівба, а якщо ввечері - сівба пізня і врожай поганий. Цілий день сонячно - на недорід. На Іллі з'являться хмари зранку - наступного року вродить хліб на ранніх посівах; хмари з'являться в обід - добре вродять середні посіви; хмари з'являться надвечір - добре вродять пізні посіви.
- 4 серпня — Марії Магдаліни.** Якщо великі сильні роси - льон буде сірий та косий. Якщо на Магдаліни гроза - сіна буде багато.
- 7 серпня — Ганні Холодній, Макара.** По Ганні судили про зиму. Яка погода до обіду - так зима до грудня; яка погода після обіду - така зима після грудня. Дощ цього дня віщує теплу, але сніжну зиму. Якщо ранок 7 серпня прохолодний, то й зима буде холодна.

- Яка погода **8 серпня** - такі будуть і наступні чотири тижні.
- 17 серпня.** Погожий день - то й листопад буде погожий, а коли хмарно і дощить - то й листопад буде сірий, і рано засніжить.
- 19 серпня — Спас.** Прийшов Спас - бери рукавиці про запас. Минув Спас - держи кожух про запас. До Спасівки бджола робить на пана, а після Спасівки на себе. Як у Спасівку будуть великі вітри, то зима буде з віхолами та лютими морозами.
- Якщо у Спасівку на деревах жовтіє листя, то це народна прикмета, що буде рання осінь.
- Якщо на Спаса нема дощу, то це прикмета, що буде гарна суха осінь. Дощів небагато буде.
- Якщо на Спаса йде дощ, січень наступного року буде сніжний, якщо жарко - січень морозяний.
- Якщо антонівка вродила - наступного року хліб уродить. Пройшов Спас - пішло літо від нас.
- 23 серпня — Лаврентія.** На Лаврентія дивляться опівдні на воду: коли тиха, то й осінь буде тихою, а зима без завірюх.
- 27 серпня - Тодося, Михея.** Якщо в цей день дме сильний вітер, вересень буде непогідний. Якщо 27 серпня день був вітряним - на вітряну осінь, якщо буде буря - вересень дощовий. На Михея дмуть вітри-тиховії - до тихої осені.
- 28 серпня — Успія, перша Пречиста.** Початок молодого бабиного літа. Якщо погода молодого бабиного літа (з 28 серпня по 11 вересня) гарна, то старе бабине літо (13 - 21 вересня) буде негожим. Яка перша Пречиста - така й осінь. Як на Пречисту йде дощ, то осінь буде дощова, сльотлива і холодна. І навпаки: як не буде дощу, то тепла, сухувата, без болота.
- 29 серпня — третій Спас, горіховий.** Якщо журавель відлетить до третього Спаса, то на Покрову буде морозно. Починається відліт ластівки. Після успішного прийшло - сонце на осінь пішло.

Православний календар

2 СЕРПНЯ – СВЯТО СВЯТОГО ПРОРОКА ІЛЛЯ

Святий пророк Ілля народився у м. Фесфії (Тесвії) Галаадській за 900 років до Різдва Христового. Ім'я, яке батьки дали синові (Ілля означає "міць Господня"), визначило все його життя. З малих літ він присвятив себе Богові, поселився в пустелі й жив у молитві й суворому пості. Люблячи роздумувати про Бога, він часто віддалявся для безмовності в пустинні місця, де довго молився Господу.

І був Ілля улюблений Богом, оскільки Бог любить тих, що люблять Його. Не раз Господь прихильно розмовляв з Іллею і дарував

йому таку відвагу, що Ілля завжди отримував від Бога те, що просив. О тій порі царем Ізраїлю був Ахав, який закликав людей поклонятися ідолам (Ваалові). Прихильницею ідолопоклонства була й цариця Єзавель. Серед тих ізраїльських сміливців, які виступали проти цього був Ілля. Він ревно молився, закликав людей покаятися і повірити в Єдиного Бога. І сказав Ілля-пророк Ахаву: "Живий Господь, Бог Ізраїлів, перед Яким я стою. У ці роки не буде ні роси, ні дощу, хіба тільки за моїм словом". Сказавши це, Ілля пішов від Ахава, і, за словом пророка, настала посуха. Самого ж Іллю Бог зберігав біля потоку Хораф, що навпроти Йордану. І ворони приносили йому хліб і м'ясо уранці і хліб і м'ясо вечорами, а з потоку він тамував свою спрагу.

Через деякий часу цей потік висох, бо не було дощу. І сказав Господь Іллі: "Встань і піди в Сарепту Сидонську і залишайся там. Я наказав там жінці-вдові годувати тебе". І встав Ілля, і пішов у Сарепту, і почав жити у вдови. Через якийсь час син цієї жінки захворів і помер, і сказала вона Іллі: "Що мені і тобі, людино Божа? Ти прийшов до мене нагадати гріхи мої й убити сина мого".

І звернувся Ілля до Господа, і сказав: "Господи, Боже! Невже Ти і вдові, у якої я перебуваю, зробиш зло, убивши сина її?" І, схилившись над хлопчиком, він тричі звернувся до Господа і сказав: "Господи, Боже! Нехай повернеться душа хлопчика цього в нього!" І почув Господь голос Іллі, і хлопчик ожив, і сказала та жінка Іллі: "Тепер ось я дізналася, що ти людина Божа і що слово Господне у устах твоїх істинне". Маючи від Бога, по вірі своїй, дар чудотворіння, Ілля зробив так, що борошно й олія в домі вдови не вичерпувалася, поки не припинився голод; і вона харчувалася сама з сином і годувала пророка Іллю.

Після багатьох днів було слово Господне до Іллі: "Піди і з'явися перед Ахавом, і Я дам дощ на землю". Ілля зразу пішов до царя і палкою проповіддю та великими чудесами навернув народ, що заблукав, і самого Ахава до покаяння. Тоді, за словом пророка Іллі, небо стало похмурим від хмар, і пішов великий дощ, і голод закінчився.

Після цього Господь наказав Іллі помазати Єлісея пророком замість себе, і Єлісей, попрощавшись із батьком та матір'ю, пішов за Іллею і почав служити йому.

Тоді, коли Господь захотів піднести Іллю у вихорі на небо, йшли Ілля з Єлісеєм, і сказав йому Ілля: "Залитися тут, бо Господь посилає мене до Йордану". І сказав Єлісей: "Живий Господь, і жива душа твоя! Не залишу тебе". І пішли обидва, і встали біля Йордану. І взяв Ілля милоть (верхній одяг) свою, і скрутив, і ударив нею по воді, і розступилася вона в обидва боки, і перейшли обидва сушею. Коли вони перейшли, Ілля сказав Єлісею: "Проси, що зробити тобі, раніше ніж я буду узятий від тебе". І сказав Єлісей: "Дух, який у тобі, хай буде на мені удвічі". І сказав він: "Важкого ти просиш. Якщо побачиш, як я буду узятий від тебе, то буде тобі так; а якщо не побачиш, не буде".

Коли вони йшли і розмовляли дорогою, раптом з'явилася колісниця вогняна і коні вогняні і розлучили їх обох, і вознісся Ілля у вихорі на небо. Єлісей же дивився і вигукнув: "Отче мій, отче мій, коліснице Ізраїлю і кіннота його!" І не бачив його більше.

Слова пророка Єлісея означали, що святий пророк Ілля своїми молитвами захищав царство Ізраїльське від ворогів краще, ніж усе воїнство ізраїльське – колісниці і кіннота його.

І підняв Єлісей милоть Іллі, що впала з нього, і пішов назад, і став на березі Йордану. І взяв милоть Іллі й ударив нею по воді, і сказав: "Де Господь, Бог Іллі, – Він Самий?" І вдарив по воді, і вона розступилася в обидва боки, і перейшов Єлісей. Так Єлісей отримав подвійний дар пророчий.

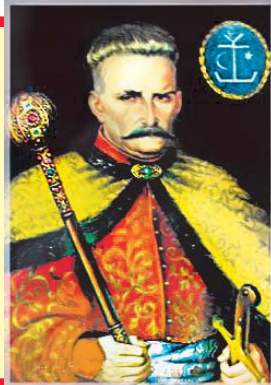
Вітаю Вас, дорогі у Христі читачі з величним святом Святого пророка Іллі. Бажаю Вам Божого благословення і спасіння Ваших душ!

З повагою підготував настоятель Храму святих Первоверховних Апостолів Петра і Павла м. Чигирин протоієрей Василь Циріль.

ДЕНЬ В ІСТОРІЇ

4 серпня – 15 серпня

4 серпня 1687 р. Гетьманом України обрано Івана МАЗЕПУ.

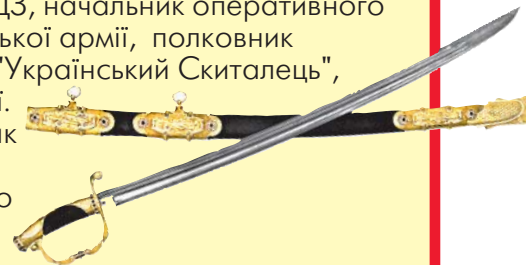
4 серпня 1914 р. у Львові створено Союз визволення України.

4 серпня 1968 р. помер Олександр ЗАГРОДСЬКИЙ, уродженець села Зеленьків (нині Тальнівського району Черкащини), один із отаманів Холодноярської республіки, командир 2-ї Волинської дивізії, генерал-полковник Армії УНР.

5 серпня 1882 р. народився Петро БУДЗ, начальник оперативного штабу 2-ї Коломийської бригади Галицької армії, полковник Армії УНР, співредактор щомісячника "Український Скиталець", директор Бережанської дівочої гімназії.

5 серпня 1899 р. народився письменник Борис АНТОНЕНКО-ДАВИДОВИЧ.

5 серпня 1940 р. помер історик Дмитро ЯВОРНИЦЬКИЙ.

6 серпня 1657 р. помер Гетьман України Богдан ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ.

7 серпня 1897 р. народився Леонід МОСЕНДЗ, старшина Армії УНР, письменник, член Легії українських націоналістів.

8 серпня 1819 р. народився український письменник Пантелеймон КУЛІШ.

8 серпня 1919 р. загинув Дмитро СОКОЛОВСЬКИЙ, повстанський отаман.

9 серпня 1792 р. запорожці висадилися на Кубань.

9 серпня 1849 р. у Північній Буковині скасовано кріпосне право.

10 серпня 1648 р. Богдан Хмельницький перемагав поляків під Пилявцями на Поділлі.

10 серпня 1680 р. помер запорозький кошовий Іван СІРКО.

12 серпня 1107 р. київські князі під Лубнами розбивають половців.

14 серпня 1893 р. народився Ілля БОДРУГ, командант 24-го Коломийського піхотного полку УГА.

14 серпня 1922 р. загинув Марко ШМЯХОВИЙ, отаман, автор спогадів.

14 серпня 1968 р. помер Данило ЛИМАРЕНКО, організатор Вільного козацтва, повстанський отаман Добровеличківської волості, підполковник Армії УНР.

15 серпня 1649 р. Богдан ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ переміг поляків під Зборовим.

Свідоцтво про державну реєстрацію
ЧС-669Р від 8.12.2010 року

Козацький край

Головний редактор –
Олег ОСТРОВСЬКИЙ

Шеф-редактор – Віктор ВОЛЯ

Редактор випуску – Петро ДОБРО

тел.: (0472) 31-29-74

Засновник – Чигиринська ГО
"Вільне Козацтво Холодного Яру"

Адреса редакції:

вул. Ільїна, 330, к.4, м.Черкаси, 18005,

E-mail: Cossack_land@i.ua

Газета віддрукована в ПП "Видавництво "Республіка",
м.Черкаси, вул.Вербовецького,1а. Тираж – 10 000 екз.

Замовлення № _____

